

Паперові голуби миру. Зруйнована Росією школа у Вирах

Вересень 1978 року. Другокласниця Світлана урочисто перерізає стрічку на відкритті школи у Вирах. Коли її будували, планувалось, що село розвиватиметься і сюди переїжджатимуть молоді родини, тож розрахована вона була майже на тисячу учнів. Вирівчани були вражені масштабістю будівлі — з маленької дерев'яної школи навпроти тепер діти ходитимуть сюди — у триповерхову, з великим спортзалом та їдальнею. То була знакова подія для села.

Січень 2025 року. У триповерховій будівлі жодного вцілілого вікна, замість них — плівка, що колихається від вітру. В коридорах — лякаюча тиша та холод.

Нормальне шкільне життя тут — у вирівській школі — обірвалося 24 лютого 2022 року. А майже через рік кількома ударами бомб і шахедів росіяни вицент знищили частину будівлі.

50-річна береза

«Ви нашу школу одразу побачите, як заїдете у село».

Дійсно, масштаби руйнування школи такі, що помічаємо її ще здалеку й одразу розуміємо — це вона.

Під старою березою, що навпроти школи, нас зустрічає та сама Світлана. Тепер вона тут — директорка. З нею Юрій Чубур, чоловік був завгоспом, доки школу не зруйнували, а зараз сторожує.

«Ох, краще і не дивитися, що зараз зі школою наробили», — говорить пан Юрій. Він ще маленьким пам'ятає, як цю школу будували поруч із дерев'яною, через це йому боляче бачити її розбитою. Пам'ятає і березу, вона — як символ, стоїть тут вже понад 50 років. Вистояла вона й після російських ударів.

Наймасштабніша атака на Вири сталася опівночі 24 березня 2023 року. У ту ніч одна авіабомба впала на школу, інша — на городи у людей, що живуть неподалік. Після бомби школу прилетіли «добити» шахеди. Аби зруйнувати будівлю, вистачило десяти хвилин. Основну силу від удару на себе взяв двоповерховий спортзал, який розташований у правому крилі будівлі, від нього зараз лишилися лише руїни.

Спортзал наш склався як картковий будинок», — говорить директорка Світлана Охріменко, підходячи до руїн. Серед бетонних плит і цегли видніються залишки волейбольної сітки та дерев'яної «шведської стінки».

Одразу за спортзалом — корпус, де були початкові класи. Більша частина кабінетів у тій частині вигоріла. Завалилися й дах із перекриттями у центральному корпусі. Після вибухів в школі не було жодного вцілілого вікна чи дверей.

Потужність ударів була така, що уламки розлетілися на сотні метрів у двори людей. А у подвір'ях за кілометр звідси від ударної хвилі повідкривалися ворота.

Житлові будинки біля школи серйозно не пошкодилися, у декількох були вибиті вікна та побитий дах. «Мабуть, людей все ж береже Бог, бо всі живі», — говорить пан Юрій.

бачити ту частину школи, якщо перед нею двоповерховий спортзал. А вона каже: «Спортзалу теж немає».

Після цього дзвінка директорці перехопило подих, але все ж повірити не могла, доки не побачила на власні очі. «Як тільки ми приїхали, я кинулася у школу. Мене чоловік зупиняє, питає: «Ти куди? Там все горить». А я кажу: «Туди, там же мій кабінет, там усе в кабінеті». Зайшла, а мій кабінет завалено плитами. Я ж ще вчора у ньому була, я кожного дня сюди ходила. І всі мої документи, речі так і лишилися».

Майже до ранку вирівняли разом з пожежниками гасили вугілля, а потім трохи перепочивши, знову зібралися, аби врятувати зі школи те, що можна було. Через вікна висували вцілілі парти, дошки, комп'ютерне обладнання. Через кілька днів плівкою та дошками вдалося позакривати вікна. Потім ще впродовж тижня односельці з рятувальниками прибирали скло та уламки навколо рини.

Цілі цеглинки по-господарськи склали напроти школи. Сподівалися, що її незабаром відновлюватимуть. Свого часу ці цеглинки чекають і досі. Школу не беруться відбудовувати через близькість до російського кордону. Жінка освітяни зверталася і до українських, і до міжнародних організацій за допомогою.

Світлана Соломка також навчалася у цій школі та вже понад 30 років працює тут педагогом-організатором. Того ранку, як тільки розвіднілося, теж прибігла на допомогу. Згадує, що ще здалеку, коли йшла вулицею, побачила руїни й одразу почала плакати, бо школа була для неї другим домом. Жінка змогла зайти у свій кабінет і забрати найцінніше для неї — поробки дітей і сценарії свят.

Паперові голуби миру

На вході в школу — на першому поверсі центрального корпусу — на табуретці стоять кілька кубків, які колись виграла учні. Далі — довга зала, де організовували свята і лінійки, на стінах висять вицвіті грамоти та нагороди. «Оце тут заслуги наші», — з гордістю каже директорка. Тут же на першому поверсі і її кабінет. Точніше, те, що від нього лишилося, адже він повністю завалений бетонними перекриттями.

Про вирівську школу дбали, незадовго до війни у всій будівлі замінили вікна, а у початкових класах зробили ремонт і придбали нові меблі. Директорка і зараз, йдучи по пустих зруйнованих коридорах, дбайливо закриває усі двері кабінетів, «аби протягів не було».

Епіцентр удару та найбільші руйнування — на другому поверсі. Сюди можна піднятися лише по одних сходах, бо інші засипані цеглою та бетоном. Більшу частину другого поверху займала їдальня, зараз вона повністю зруйнована, нагадують про неї лише кілька рукомийників, які дивом вціліли.

У коридорі другого поверху від протягу символічно гойдаються паперові голуби миру. Їх діти з вчителями виготовили до Дня миру напередодні повномасштабного вторгнення, попри все вони висять тут досі.

Оце така наша школа, — з гордістю, але сумним голосом говорить Юрій, коли знову виходимо на шкільне подвір'я.

Після удару по Вирівському закладу освіти фахівці робили експертизу стосовно пошкоджень і збитків. Проте через велику кількість опадів та частина будівлі, яка лишилася без покрівлі, руйнується щодня все більше. Тож, чи безпечно для дітей відновлювати школу, чи доведеться будувати нову — освітяни не знають.

До війни у вирівській школі навчалося 120 дітей, хоч десятеро з них і виїхали за кордон, проте всі учні продовжують відвідувати уроки онлайн. Не звільнилося зі школи й жодного вчителя.

Попри те, що у Вирах чи не щодня чути вибухи, в селі продовжує жити близько 1500 людей, серед них — багато переселенців із прикордоння.

Для села школа — це не тільки осередок освіти, це й осередок життя. Тож, вирівчани сподіваються, що їхню знищену школу відбудують. Адже, говорять, що там, де немає школи, життя завмирає.

Фото сайту Трибуна.Суми

Матеріал створено в рамках проєкту «Під обстрілами. Історії руйнації та відновлення прикордонної Сумщини 2.0.».

Проект реалізовано за підтримки Інституту гуманітарних наук у Відні (Institut für die Wissenschaften vom Menschen, IWM) у рамках програми Documenting Ukraine.

